

Media info Groep 'De Vrijheid om voor vrijheid te kiezen' John Creten : Zwerven in klei, by Jeroem Kuypers, August 31st, 2018

Johan Creten: Zwerven in klei

De vrijheid om voor vrijheid te kiezen

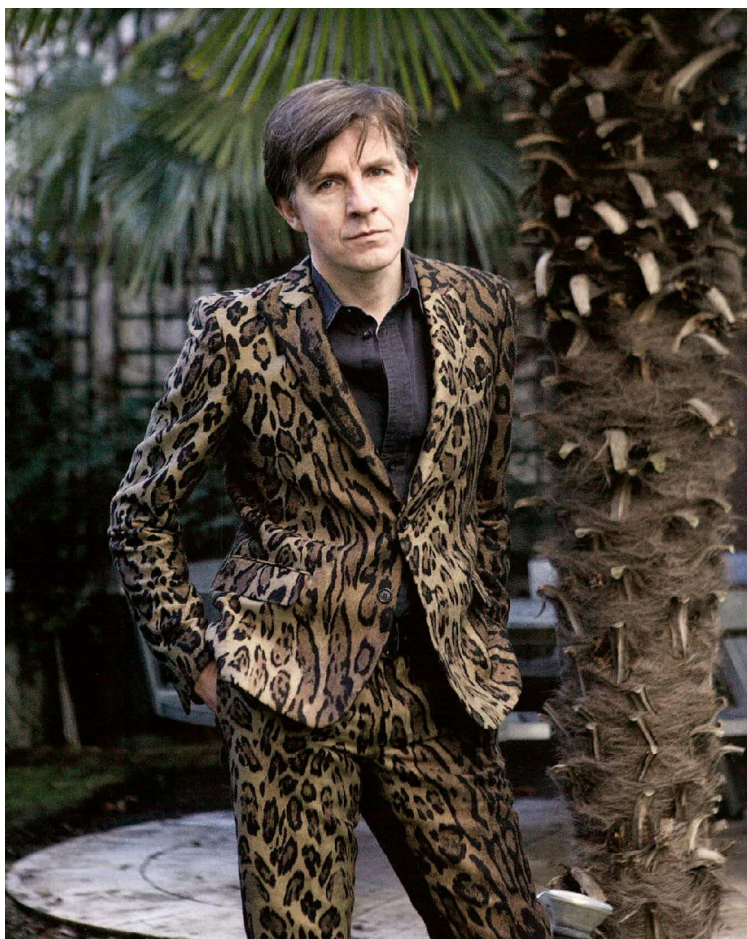
In het Haagse museum Beelden aan Zee loopt tot 23 september de expositie Naked Roots/Naakte Wortels van de Vlaamse beeldhouwer Johan Creten. Onder dezelfde titel wordt een nieuw boek aan hem gewijd. Creten is een internationale grootheid, veel eerder thuis in de musea van Parijs en Miami dan in die van zijn geboorteland, waar de erkenning pas jaren later kwam. Zijn beelden getuigen van een diepgaande materiaalkennis en technische beheersing, maar ook van een enorme ideeënrijkdom. Niet voor één thema, één stroming of zelfs één land te vangen.

Hij is 54 jaar en heeft het 'gemaakt' in de internationale kunstwereld. Net als andere kunstenaars van zijn niveau werkt Johan Creten geregeld samen met tientallen mensen, in zijn geval vaklieden zoals bronsgieters en anderen die helpen bij het vervaardigen en installeren van zijn soms enorme beelden. "De druk van de kunstwereld wordt alleen maar groter," zegt hij, "dus steeds vaker treed je op als een soort architect of dirigent. Je kunt niet alleen meer maker zijn. Het idee dat de kunstenaar zich verre kan houden van de zakenman, is een romantische illusie. Ik probeer beiden te zijn. Maar ik probeer ook zoveel mogelijk zelf te doen, alles te overzien, zoals nu van beeld tot boek. Het belangrijkste is dat ik de bron van de emoties die aan de basis van mijn werk liggen zuiver houd, en dat lukt me vrij goed."

Mogelijkheden ter plekke

Die zuiverheid behouden is grotendeels te danken geweest aan de ontworteling van Johan Creten. Al vrij snel na het afronden van zijn opleiding in Gent begon hij aan een zwervend bestaan dat hem van wereldstad naar wereldstad bracht. Hij woonde, werkte en studeerde onder meer in Amsterdam, Parijs, Mexico-City, Miami en Rome. In sommige steden bleef hij slechts enkele maanden, in andere verscheidene

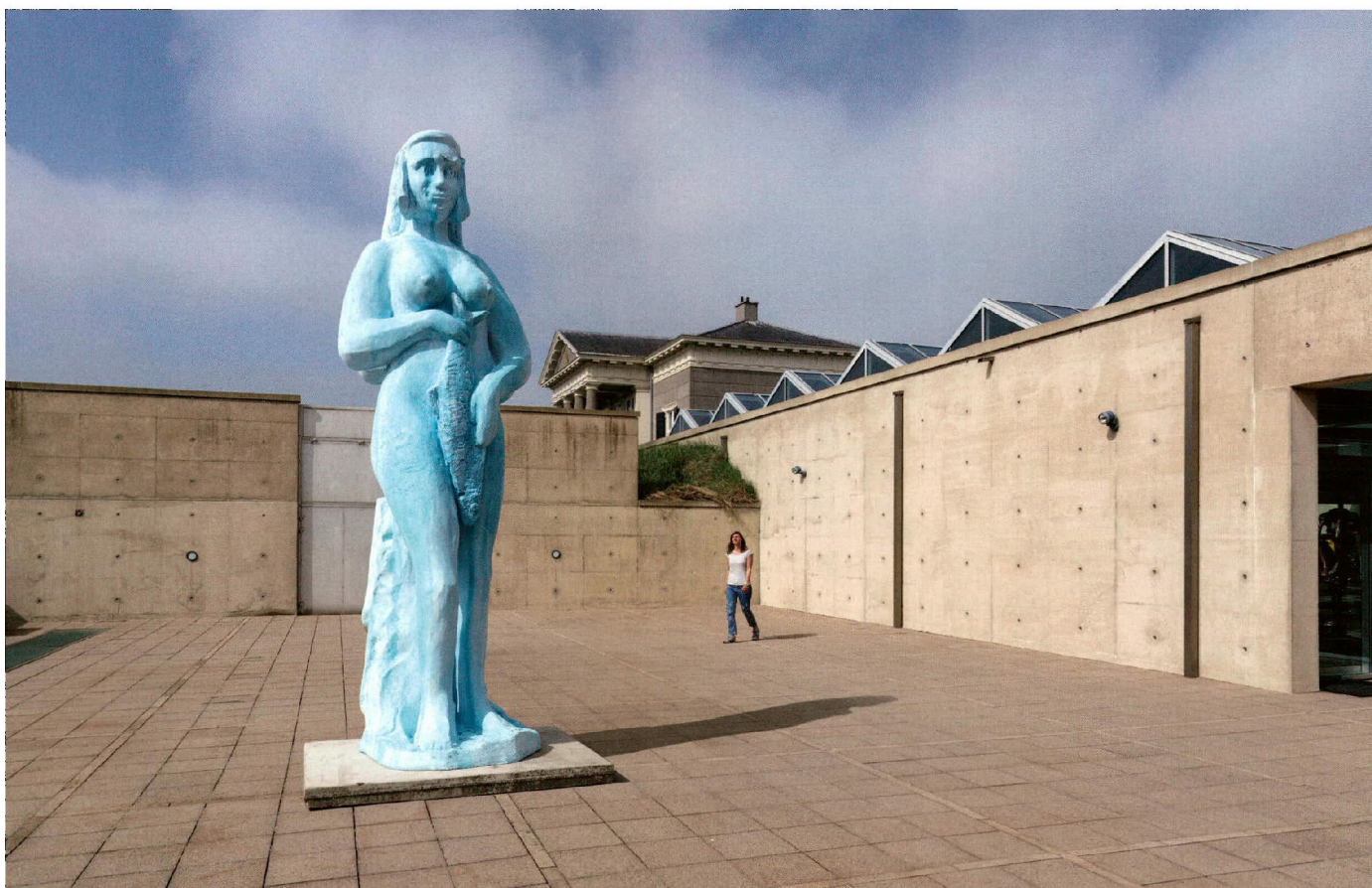

Johan Creten

personeel aannamen, maakte hij gebruik van de mogelijkheden ter plekke, zoals de Manufacture National de Sèvres, de gerenommeerde Franse porseleinfabriek, waar hij maar liefst drie jaar heeft gewerkt. Elk verblijf leverde zijn kunstenaarschap een belangrijke impuls op. In Sèvres maakte hij bijvoorbeeld *La Grande Vague pour Palissy*, een dialoog met de beroemde zestiende-eeuwse Franse keramist Bernard de Palissy. Dit werk bracht hem in 2005 bovendien in het Parijse Louvre, een eer die vóór hem nog geen enkele levende Belg was toegekend. "Inderdaad, elk land leverde een nieuwe ervaring op, in die zin dat ik steeds met nieuwe mensen werkte, andere klei, andere ovens, ander glazuur. Maar elk land bood ook een andere politieke en sociale situatie. Al dat reizen heeft me bovendien een bijnaam opgeleverd die jarenlang aan me is blijven kleven: Johan Creten, the clay gypsy."

Welke vleermuis?

Je zou hier aan kunnen toevoegen: elk land heeft zijn eigen mythes. In een controversieel werk als de waterspuwer *De Vleermuis*, een beeld dat Creten voor de Friese stad Bolsward maakte in het kader van het internationale project 11 fountains, komen die diverse invloeden mooi samen. Een waterspuwer is traditioneel veel gebruikt in de westerse beeldhouwkunst. De gevels van kathedralen staan er vol mee, maar sinds de reformatie en de ontkerkelijking zien we nog zelden nieuwe exemplaren. Creten koos voor de zijne geen menselijk figuur, maar een vleermuis, een dier met een tegengestelde symbolische betekenis in diverse werelddelen. Voor Indianen staat ze voor wedergeboorte, voor Europeanen daarentegen is de vleermuis een wezen van de nacht, vol duistere bedoelingen, en eerder een symbool van de dood. Denk maar aan de bloed- en levenskracht zuigende vampier. In een ander werk, *The Price of Freedom*, gaat het om politieke tegenstellingen. De adelaar is in Europa al duizenden jaren een dier dat de macht van keizerrijken belichaamt. De Romeinen zijn ermee begonnen, Napoleon en Bismarck hebben deze traditie voortgezet in vaandels en vlaggen. Maar in de Verenigde Staten is de adelaar juist een teken van vrijheid en symboliseert de roofvogel de onafhankelijkheid van de burger tegenover een almachtige overheid. Om welke

vleermuis en om welke adelaar gaat het hier? Of kunnen tegenstellingen naast elkaar bestaan? Zo vervullen de beelden van Johan Creten de essentiële rol van kunst: vanzelfsprekendheden ondermijnen, de kijker een eigen blik op de werkelijkheid laten ontwikkelen.

Unieke beelden

Johan Creten is niet vast te pinnen op één traditie, denkrichting, vorm, techniek of zelfs maar één thema. Hij is niet óf figuratief of abstract, maar slaat met evenveel gemak elk van deze richtingen in. Dat maakt zijn werk zo boeiend, maar voor sommigen ook zo ongrijpbaar. "Creëren houdt de melancholie op afstand, geeft me plezier, hoop en zelfs genot. Maar ik moet wel steeds nieuwe deuren kunnen openen. Mijn verzamelaars en galeriehouders hebben me vaak voorgehouden dat ik één enkele reeks gerust had kunnen uitbouwen, bijvoorbeeld de *Odore di Femmina* of de *Vagues*, dat er in één beeld stof genoeg in zat voor een heel kunstenaarsleven. Zeker in de hedendaagse wereld, waarin voor de kunstenaar alles draait om 'branding' en 'herkenbaarheid', zou dat commercieel veel beter voor me uitpakken. Maar dan zou ik een belangrijk deel van mijn vrijheid hebben moeten opgeven. En de vrijheid om unieke beelden te maken, om van thema te veranderen en zo op een steeds andere manier over emoties of politieke onderwerpen te kunnen spreken, is voor mij van essentieel belang. In dat opzicht durf ik me met een Picasso, Polke of Guston te vergelijken, mannen die ook steeds van onderwerp wisselden als zij dat nodig achtten."

Kunstenaar-verzamelaar

Het zwervende bestaan van Johan Creten strekt zich uit over kilometers en continenten, maar ook over jaren en tijdperken. Zijn ouders waren cultuurliefhebbers, maar thuis in Hoegaarden kon hij enkel over beeldende kunst lezen en de werken zelf niet aanraken. Als kind van elf kwam hij in aanraking met een ouder echtpaar dat hem elke woensdagmiddag bij hen over de vloer liet komen. Hij leerde er over kunst en kreeg er ook tal van kunstwerken in handen. "Bij de Leonards stond het huis vol kunst en antiek. Het was er geen museum, niets stond achter glas. Ik kon er de wortels van onze cultuur letterlijk voelen en vastpakken. Deze mensen herkenden een talent in mij en hebben het me mogelijk gemaakt om te reizen in mijn hoofd en mijn gevoelens. Ze hebben ook mijn eerste werken aangekocht." De verzamelaars Leonard stimuleerden echter niet alleen de kunstenaar, maar ook de kunstliefhebber en collectioneur Creten. Zijn Parijse appartement staat vol met artefacten uit tal van eeuwen en stromingen die stuk voor stuk zijn oeuvre hebben beïnvloed. Zoals hij heel zijn leven verder heeft gestudeerd om zijn expertise van materialen en technieken te vergroten, zo heeft hij zich net zo goed blijvend verdiept in kunstgeschiedenis en literatuur. Tegenover een kunstcriticus liet hij zich zelfs eens, met de nodige ironie, ontvallen: "Als ik het kunstenaarschap vaarwel zeg, kan ik altijd nog kunsthandelaar worden."

Voorloper

Het eeuwige zwerven moet van hem toch een veel minder Vlaams kunstenaar hebben gemaakt dan zijn generatiegenoten die in het land van herkomst achterbleven? "Ik was nog erg jong toen ik uit België vertrok", antwoordt Johan Creten. "Mijn motivatie was deels economisch. Geen eigen atelier en geen personeel betekende veel minder kosten. Maar ik beschouwde mezelf ook niet zozeer als een Vlaams of Belgisch beeldhouwer. Ik voelde me verbonden met de internationale kunstwereld, niet met cliques in Antwerpen, Gent of Brussel. Dat werkte niet in mijn voordeel. Dat kerktorengevoel, daar wilde ik van weg, en ook mijn gebruik van keramiek was destijds niet done, terwijl een discussie hierover opzetten onmogelijk was. Het was simpelweg taboe en het is dat ook lang gebleven. Het zijn Amerikaanse en Franse kunstenaars, vooral conservators en schrijvers, die mij ontdekte en die mij binnenhaalden als een voorloper in de heropleving van de keramiek. In België heb ik pas veel later erkenning gekregen, toen de musea Dhont-Dhaenens en het Middelheim overzichtstentoonstellingen van mijn werk gaven. Ik was blijkbaar vaak te vroeg met mijn aanpak voor dit land, maar gelukkig had ik mijn verzamelaars en galeriehouders die het mij van meet af aan op mijn manier lieten doen."

Vandaag is klei superhot binnen de internationale kunstscene. Johan Creten leverde hiervoor grensverleggend pionierswerk en is een voorbeeld voor vele jonge kunstenaars. Politieke, erotische en sociale taboes bracht hij binnen in een discussie die zo ruim is dat ze de lokale Belgische scene al snel oversteeg. "Wij Vlamingen bevinden ons op een kruispunt van invloeden en vanuit ons minderwaardigheidsgevoel werken we tien keer harder dan onze burens. Dat zijn pluspunten. Ik voel me nog steeds Vlaming en Belg, maar mijn eigen ervaringen lieten zien dat kunst uiteindelijk een kwestie van internationale broederschap is."

Johan Creten: *Naked Roots/Naakte Wortels*, is uitgegeven bij Terra Lannoo.

Tekst: Jeroen Kuypers
Fotografie: Terra Lannoo

Museum Beelden aan Zee
Harteveltstraat 1, Den Haag
Tel.: 070 358 5857
Email: info@beeldenaanzee.nl

Voor meer informatie:
www.beeldenaanzee.nl